

В. Рубанов

ПРОБЛЕМИ ІНСТИТУАЛІЗАЦІЇ ПОЛІТИЧНОГО АНАЛІЗУ У ПОСТРАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ

Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що непродумані (або навпаки, опрацьовані політиками «під себе»), науково-необґрунтовані, непідготовлені політичні рішення були й залишаються візитною карткою пострадянського суспільства. Яскравий тому приклад – практика прийняття рішень щодо перспектив соціально-економічного розвитку України в 2007 році. За оцінками експертів Центру Разумкова, якщо найближчим часом не вдасться обмежити практику підготовки законодавчих і нормативних документів «під себе» (виходячи лише з політичної доцільності й власного місця у владній ієрархії), втягнути в процеси вироблення рішень критично настроєну опозицію, забезпечити діючий публічний контроль результативності й ефективності реалізації ухвалених рішень, то цілком можна говорити про передкризовий стан інституту вироблення рішень і поряд із цим про високі ризики досягнення й забезпечення позитивної економічної динаміки в 2007 року [1, с.7].

Інакше кажучи, сьогодні вкрай актуальним постає питання про способи реформування й поліпшення системи прийняття політичних рішень. У якості одного з основних шляхів реалізації даної проблеми, як показав піввіковий досвід західних країн, є більш цілеспрямоване використання на практиці політичного аналізу - сукупності різних наукових методик, за допомогою яких можливе дослідження конкретних політичних подій і політичної ситуації, створення науково-обґрунтованих прогностичних припущень із приводу її можливого розвитку й прийняття компетентних політичних рішень.

Саме професійне застосування політичного аналізу, про що, у

свою чергу, свідчать вітчизняні практикуючі аналітики [2, с.5], здатне зробити якісний переворот у процесі прийняття політичних рішень, що властиво й становить його головну прикладну функцію.

Можливість вирішення даного завдання вбачається нами у двох основних аспектах.

З одного боку, варто остаточно затвердити в правах, або, інакше кажучи, інституціоналізувати політичний аналіз як один з актуальних напрямків розвитку вітчизняної політичної науки в сучасному суспільстві.

З іншого боку – чітко позначити методологію політичного аналізу, можливості його застосування, предметне й проблемне поле, розробити, з урахуванням закордонного досвіду, власні методики дослідження, можливі для застосування в наших конкретних умовах.

Не претендуючи на вирішення всіх піднятих аспектів питання, зосередимо основну увагу тільки на тих, що є практично не дослідженими: на проблемах інституціоналізації політичного аналізу в пострадянському суспільстві, висвітлюючи в міру можливості, й проблеми методології, й специфіки його застосування в конкретних умовах. Тим паче, що в останні роки на загальному тлі відсутності робіт монографічного рівня, вийшло друком кілька змістовних навчальних посібників і курсів лекцій з політичного аналізу й політичного прогнозування [3], що узагальнюють не тільки американський і західноєвропейський, але й уже вітчизняний досвід дослідження й викладання дисципліни, що відбивають (або, принаймні, претендують на це), специфіку діяльності політичних аналітиків в Україні й інших пострадянських суспільствах. У цьому плані особливої уваги заслуговує курс лекцій «Аналіз і прогноз у політиці та бізнесі» А.С.Бароніна [4].

З огляду на безсумнівну цінність даного курсу лекцій в аспекті досліджуваної нами проблеми, особливо відзначимо головні висновки автора, у яких він неодноразово стверджує, що робота в сфері політичного аналізу в Україні, як і в країнах пострадянського простору значно відрізняється від роботи на Заході.

Основною відмінністю є, у першу чергу, зворотний зв'язок / feedback/. Вся робота, що здійснюється підрозділом політичного аналізу в інтересах замовника, вимагає, на його думку, відповідального зворотного зв'язку, інакше кажучи, інформації від замовника про те, наскільки важливими є ті чи інші висновки безпосередньо для нього. Такий зв'язок необхідний для того, щоб аналітик одержував

інформацію про вимоги замовника і його інформаційні потреби. Інакше, виникає ситуація, за якою аналітик починає брати на себе роль замовника й самотійно визначати, що саме від нього потрібно [4, с. 23].

Саме тому, робить свій наступний висновок автор, важливою проблемою в пострадянських країнах, особливо в Україні, є те, що замовники з політичної еліти переоцінюють власні можливості в інформаційній сфері. І, як наслідок, виникає ситуація, у якій, наприклад, у замовника може виникнути ілюзія того, що він сам знає більше, ніж аналітик, що у свою чергу, підриває довіру до його роботи й кінцевого продукту [Там само].

Інакше кажучи, завершує свої висновки А.С. Баронін, ви можете підвищити якість аналітичного продукту, але не зможете поліпшити його користувача, тобто замовника. Саме тому більшість політичних досліджень ніяк не використовуються, а частина з них навіть не лягає на стіл зацікавленим особам. Практично у всіх випадках проблемою стає той самий зворотний зв'язок [4, с. 24].

У жодному разі не применшуючи роль і значення зворотного зв'язку у творчому процесі наукового пізнання, про яке говорить автор, зауважимо лише, що проблема затребуваності замовником політичного аналізу, як найважливішого інструмента прийняття рішень, далеко не в останню чергу залежить, як до речі й горезвісний зворотний зв'язок, саме від якості пропонованого аналітичного продукту й рівня професійної кваліфікації самого політичного аналітика, що ми й спробуємо далі довести.

Крім цього, з огляду на важливість обговорюваних питань стосовно проблеми нашого дослідження, висловимо ще два принципово важливі, критичні зауваження відносно висновків А.С. Бароніна.

По-перше, не зовсім коректно обмежувати замовників політичного аналізу тільки рамками політичної еліти. Така тенденція створює атмосферу інформаційної напруженості й недовіри між всіма суб'єктами політичного процесу, протиставляє їм політичну еліту й, тим самим, мінімізує вплив політичних аналітиків на вирішення реальних політичних процесів у суспільстві. Політичний аналіз, як і його продукт, повинен бути затребуваний всіма соціальними групами, а не тільки політичною елітою, повинен бути реально поставлений на службу спільним інтересам громадянського суспільства, що формується, для розв'язання тих соціально-політичних протиріч, які існують між керованими й керуючими.

Не випадково, фахівці, визначаючи громадянську місію прикладної політології, вбачають її в тім, щоб «окультурити» політику в цілому, створивши цивілізовані норми політичного дискурсу й поведінки [5, с.176].

По-друге, існуючи, у тому числі й в науковому середовищі, уявлення, що політична еліта приймає політичні рішення винятково за власними схемами – є достатньо спрощений підходом до аналізу настільки серйозної проблеми й навряд чи відповідає реальній ситуації, тим більше якщо мова йде про демократичне суспільство. Якщо в тоталітарних і авторитарних суспільствах політична влада виступає системо-утворюючим ядром, керівною й спрямовуючою силою, то в демократичному суспільстві ця ж влада вже є залежною від політичної системи, змушена підлаштовуватися під неї, погоджуючи з нею свої власні плани й дії. У зворотному випадку, ця влада може бути переобрана, тим більше якщо вона не влаштовує суспільство.

Навіть в умовах переходу від тоталітаризму й авторитаризму до демократії, ступінь залежності політичної влади від систем громадського життя значно зростає, оскільки формуються відповідні обмежувальні механізми влади у вигляді прямих, рівних і таємних виборів, розгалужених структур громадянського суспільства. Інакше кажучи, взаємовідносини й взаємодії політичної еліти з політичною й суспільною системами будуються вже на базі взаємозалежності. Тому, подібно іншим політичним суб'єктам, політична еліта глибоко зацікавлена у власному виживанні й збереженні відповідного статусу й тому змушена залучати політичних аналітиків і експертів до співробітництва, орієнтуватися, так чи інакше, на їхні рекомендації й консультації як такі що є життєво важливими.

Відповідно виникає питання: а наскільки сьогодні, приміром, у нашому суспільстві саме політичне консультування, як і політичний аналіз у цілому, може якісно виконувати свої функції й претендувати тим самим на статус політичної науки? Адже у відносинах із замовниками дуже багато чого залежить від якості пропонованого йому кінцевого продукту праці й від рівня кваліфікації, професійної підготовки самого аналітика, які у свою чергу прямо залежать від ступеня інституціонального оформлення цієї науки в конкретному суспільстві.

А тому, представляється дуже важливим досліджувати ступінь інституціонального оформлення політичного аналізу як наукової й навчальної дисципліни, виявити ті реальні проблеми, які прямо або опосередковано блокують цей процес у пострадянському

суспільстві.

Інституалізація (institutionalization) - це процес формування різних типів соціальної діяльності у якості соціальних інститутів [6, с. 373], а також результат процесу, у якому соціальні дії стають упорядкованими в сталі соціально-структурні особливості [7, с.248].

Найважливішими передумовами цього процесу є:

- виникнення певних суспільств, потреб у нових типах соціальної діяльності й відповідних їм соціально-економічних і політичних умов;

- розвиток необхідних організаційних структур і пов'язаних з ними соціальних норм і результатів поведінки;

- інтернаціоналізація індивідами нових соціальних норм і цінностей, формування на їхній основі системи потреб особистості, ціннісних орієнтацій й очікувань.

Завершенням процесу інституалізації є інтеграція нового виду соціальної діяльності в існуючу структуру виробничо-економічних відносин. Завдяки цьому формується певний набір формальних і неформальних санкцій, за допомогою яких здійснюється соціальний контроль за відповідними типами поведінки.

Інституалізація може бути дослідженою із двох основних точок зору.

По-перше, як історичний процес зародження й становлення нових соціальних інститутів, що дозволяє розкрити причини й умови їхнього виникнення.

По-друге, як функціонування соціальних інститутів у рамках соціальної системи у зв'язку із процесом адаптації індивідів і колективів до її нормативних вимог, у ході якого формуються соціально-психологічні механізми, що забезпечують стабільність і стійкість громадської організації.

Керуючись зазначеними критеріями й орієнтирами, відзначимо, що процес зародження й становлення політичного аналізу як наукової й навчальної дисципліни пов'язаний з післявоєнними історичними умовами й визначається трьома ключовими факторами.

Перший – становлення світової політичної системи як системи біполярного протистояння двох політичних таборів, що очолювалися Радянським Союзом і Сполученими Штатами Америки. Процес військового протистояння вимагав не просто колосальних витрат ресурсів, але і ясного розуміння того, куди і яким чином ці ресурси варто направляти, що у свою чергу, вимагало максимально точної

оцінки поточної політичної ситуації на світовій арені й розуміння можливих перспектив її розвитку.

Другий, - тісно пов'язаний з першим і полягав у зміні якості озброєнь. В умовах глобального протистояння наддержав, застосування ядерної зброї загрожувало не просто більшими чи меншими втратами сторін, але тотального знищення одного із супротивників, а то й обох разом з іншою частиною людства.

Специфічне сполучення факторів військово-технічного розвитку з факторами устрою світової політичної системи обумовило, на думку вчених [8, с. 8], найвищий рівень вимог, запропонований до політичного аналізу й прогнозування. Наслідки політичних помилок, що виникають через недолік надійності і якості в аналітичному забезпеченні прийняття рішень, стали в буквальному значенні слова вітальними.

Третій фактор - носить суто технічний характер і пов'язаний з появою й розвитком електронної обчислювальної техніки. Поява відповідних комп'ютерних програм зробило, приміром, статистичний інструментарій доступним для широкого кола політологів, що не володіють фундаментальною математичною підготовкою, але активно використовують ці методи, у політичному аналізі.

Таким чином, соціально-економічні й політичні умови, що виникли після другої світової війни, створили необхідні передумови для початку процесу інституціоналізації нових типів соціально-професійної діяльності в особі політичних аналітиків. Відправною точкою офіційного відліку початку процесу інституціоналізації політичного аналізу як соціально-професійної діяльності, наукової й навчальної дисципліни стала середина ХХ ст., коли в 1951р. Г. Лассауел і Д. Лернер опублікували свою монографію з політико-управлінських проблем, а Аарон Вілдавскі в 1969р. прочитав у Каліфорнійському університеті свій перший повноцінний навчальний курс політичного аналізу. Саме з цього моменту й відбувається інституціоналізація політичного аналізу як університетської дисципліни. Відповідно, вже наприкінці 60-х початку 70-х років, спочатку, природно, у Каліфорнійському, а пізніше й в інших американських і європейських (80-ті рр.) університетах створюються й викладаються спеціалізовані курси з політичного аналізу для студентів, починається процес підготовки магістрів і докторів з даній спеціальності.

Не обійшов стороною, нехай і з більшим відривом у часі, цей процес і пострадянські країни. З початку 1990-х років з'являється курс «Прикладна політологія» у рамках Держстандарту Росії. Були

зроблені перші кроки в становленні політичної науки й в інших пострадянських країнах, у тому числі й в Україні. У травні 1994р. Кабінетом Міністрів України затверджений напрямок вищої освіти «Політологія». Відкриті були кафедри й факультети професійної підготовки політологів у Києві, Харкові, Львові, Донецьку, Дніпропетровську, Чернівцях і Сімферополі.

Реформування системи підготовки наукових кадрів молодій державі, як прояв її суверенності, було гостро необхідним й повністю виправданим шляхом. Після утворення незалежних держав в 1991 році радянська система атестації вищих кадрів була запозичена багатьма країнами на пострадянському просторі, у їхньому числі була й Україна. В 1994 році було створений ВАК України, що здійснював координацію 500 спеціалізованих рад і створено повний пакет документів, необхідних для захисту кандидатських і докторських дисертацій. Завершальний етап оформлення системи вищої атестації в молодій Українській державі в 1998р. сигналізував про встановлення єдиної ієрархічної системи науки і як її невід'ємної частини - наукової дисципліни «Політологія» [9, с. 44].

Разом з тим, характеризуючи специфіку цього процесу, важливо відмітити, що думки вчених щодо зародження й етапів розвитку вітчизняної політології помітно різняться. Одна із причин цього - різні точки зору на те, що таке наука взагалі й суспільна зокрема. Якщо виходити з того, що будь-яка наука - це система знань з певного предмету, що спирається на міцний теоретичний фундамент, то треба визнати вірною точку зору Я.А. Пляйса [10, с.16], М.В. Ніколко [9, с.41], що до початку 90-х років 20 століття ні в Росії, ні в Україні політичної науки не існувало. Її не могло бути за визначенням, оскільки повністю була відсутня національна теоретична база - невід'ємна частина будь-якої суспільної науки в будь-якій країні. Підтвердженням цьому служить спеціально проведений професором К.Гаджиєвим порівняльний аналіз систем навчання політології в США, Франції, Великобританії й Росії, що дозволив йому аргументовано заявити: «Безперечно, матерії, мова, поняття, категорії політичної науки універсальні, але варто тільки проаналізувати підручники з політології, що були створені в різних країнах, як відразу стає ясно: більшості з них властивий державоцентричний підхід. Інше кажучи - перед нами не просто абстрактні тексти, а тексти, що складені з врахуванням національних, історичних і культурних традицій, політичних і соціальних реалій того чи іншого суспільства. Таким чином, зміст універсальних політичних феноменів у цих роботах

розкривається в конкретній національній формі [11, с.39].

Саме національна теоретична частина не тільки істотно доповнює міжнародну, але й є визначальною, ключовою у формуванні прикладної частини політичної науки. Сказане, дозволяє нам зробити висновок, що якщо на Заході політична наука сформувалася й виділилася із системи соціальних і гуманітарних наук ще в кінці ХІХ ст., а в сер. ХХ ст., як це вже було показано, почався процес її диференціації й спеціалізації, то становлення політичного аналізу, як прикладного галузевого знання політичної науки, у пострадянському суспільстві збігся із загальним процесом її інституалізації в 90-ті роки ХХ ст. і здійснювався начебто паралельно, у міру формування понятійного апарата й методології всієї системи політичного знання.

Найважливішою причиною, що викликала до життя важливий феномен, виявилися такі сприятливі передумови, як перебудова й процеси після неї, спрямовані на демократизацію всієї системи громадського життя. Розвиток суспільних процесів, у свою чергу, викликав до життя й нові суспільні науки, у тому числі й політичний аналіз, що зарекомендував уже себе в демократичних країнах як надійний інструмент рішення внутрішніх і міжнародних проблем.

У той же час, становлення й розвиток політичного аналізу й відповідної професійної діяльності в цей період відбувалося в умовах суперечливих тенденцій і процесів, властивих як пострадянському суспільству, так і новій професії - політолог. Причому одні тенденції й процеси робили позитивний, стимулюючий вплив, як це було вже показано, а інші навпаки негативний, стримуючий вплив на процес інституціоналізації нової наукової й навчальної дисципліни.

Яскравий тому приклад - сформована в 90-ті роки в пострадянських країнах парадоксальна ситуація: стихійно з'явилася надмірна кількість політологів із числа колишніх викладачів наукового комунізму й історії КПРС в умовах, коли сама політична наука перебувала ще в зародковому стані. Характеризуючи якість учбово-методичної продукції перших політологів, К. Гаджиєв в 1998 р. із цього приводу писав, що це були відверто дилетантські роботи, ті ж підручники й навчальні посібники з наукового комунізму, лише злегка розведені псевдополітологічною термінологією [11, с.39].

При такому положенні справ недивною була й слабка затребуваність суспільством професійної діяльності політолога, тим більше політичного аналітика. Значна частина й тих і інших була політично заангажована, і була професійно не готова виконувати свої функції.

Ситуація почала поступово змінюватися на краще тільки з 2000 року, коли в Росії в реєстрі загальнопрофесійних дисциплін по програмах бакалаврів, фахівців і магістрів політичної науки з'явилася окрема графа «Політичний аналіз і прогнозування». У Московському державному університеті була створена одна з перших спеціалізованих кафедр політичного аналізу [12, с.155], були відкриті спеціалізації «Політичний аналіз і прогнозування» і в інших університетах і вузах пострадянських країн.

Значну позитивну роль в інституціоналізації політичного аналізу зіграла й суб'єктивна причина - усвідомлення вітчизняними вченими ще в радянський період необхідності формування нового наукового напрямку й використання вже накопичених, хоча й розрізнених знань, але тісно пов'язаних із проблемами аналізу політичної влади, держави й суб'єктів політичного процесу. Вже в середині 1970-х років був опублікований цілий ряд статей, збірників і навіть монографій з методології прикладного аналізу й прогнозування зовнішньополітичних ситуацій [13], які ґрунтувалися переважно на американських методиках прикладного аналізу й у відомому сенсі утворювали основу сучасних наукових тенденцій у становленні вітчизняної методології політичного аналізу.

Достатньо позитивну роль у цьому процесі також зіграв і продовжує грати той теоретичний багаж і практичний досвід, що був надбаний вченими в надрах засекречених аналітичних структур у системі комітету державної безпеки, МВС СРСР, Головного розвідувального керування, військової контррозвідки й НДІ Академії наук СРСР.

При цьому важливо відмітити, що якщо питаннями моніторингу суспільної думки на місцях аж до 1980-х років займався тільки закритий відділ Інституту соціології, то розробкою прикладного аналізу зовнішньої політики й міжнародних відносин - практично всі інститути Академії наук регіонально-країнознавчого профілю. Співробітники, які займалися прикладним аналізом по різних його складовим, вивчали системно-структурний і комплексно-статистичний підходи, можливості моделювання ситуацій, застосування теорії ігор, аналіз політичних текстів, аналіз подій і т.д. Подібна систематична інформаційно-аналітична діяльність обумовила й набагато більш кращу розробленість питань методології й методики зовнішньополітичного аналізу, ніж прикладного аналізу внутрішньополітичних процесів [5, с.164-165].

І хоча цілий ряд цих фахівців з академічних і навчальних

інститутів у роки Перебудови звернулися до аналізу внутрішньої політики, проблеми методології політичного аналізу, як показало наше дослідження, дотепер не вирішені.

Так, досить суперечливим залишається питання про науковий статус прикладного наукового інструментарію в політичному аналізі. Стосуючись цієї проблеми у своїй роботі, К.П. Боришполець, прямо заявляє, що питання про класифікацію сучасних аналітичних засобів, застосовуваних у прикладних політичних дослідженнях, багато в чому залишається відкритим [14, с.24].

Не знайдено рішення й проблеми типології самого політичного аналізу як наукової дисципліни, хоча вона завжди перебуває в центрі уваги дослідників і вже були небезуспішні спроби її реалізації російським ученим К.В. Симоновим [2, с.20-24].

Дотепер, серед вітчизняних учених немає єдиної думки в питаннях співвідношення курсів емпіричних методів і прикладного політичного аналізу, хоча в усьому світі ця проблема вирішена й студентам читаються два окремих навчальних курси.

Нарешті, не знайшла свого втілення в розширенні й упорядкуванні предметного поля політичної науки й політичного аналізу зокрема, і так незначна, але як виявилось тільки на перший погляд, проблема правильного перекладу й трактування англійських понять «policy», «public policy analysis», «policy science», «policy study», «politics», «political analysis».

Як аргументовано засвідчив у своїх працях український дослідник політики В. Тертичка [15, с.4;13;16, с.36], саме термінологічна плутанина цих понять досить негативно вплинула на кадрово-аналітичний потенціал і практичну діяльність незалежних аналітичних центрів, істотно стримує сьогодні процес розмежування політичних наук, створює досить серйозні сфери напруженості не тільки між галузями знань, але й самими вченими, у тому числі закордонними, утруднюючи тим самим установленню взаєморозуміння з світовим науковим співтовариством.

Причому, що характерно, самою серйозною сферою сформованої напруженості у вітчизняному світі вчених є їхнє взаємне обвинувачення в професійній некомпетентності, а так само сприйняття політологами академічної школи представників нових галузевих наук як учених, які внесли досить скромний внесок у розвиток чітких, придатних до узагальнення, емпірично вивірених наукових теорій.

Об'єктивності заради, варто сказати, що за останні роки значно

інститутів у роки Перебудови звернулися до аналізу внутрішньої виросла кількість фахівців вищої кваліфікації з політичних наук. На 1 січня 2004р. захищено й затверджено ВАКом України 52 дисертації на здобуття наукового ступеня доктора й 314 - на здобуття кандидата політичних наук [17, с.75], однак зазначені вище претензії до представників нових галузевих наук мають під собою цілком певні підстави.

Так, за даними О. Тягла, який досліджував спеціалізовану й кваліфікаційну структуру планових учасників січневого 2003 року круглого стола в м. Києві, вчені з пострадянськими дипломами з політичних наук в обстежених ним групах, становили не більше 16%, а доктори політичних наук представлені 27% серед столичних фахівців такого ж рівня [18, с.6-7].

Більше того, на тлі загального росту дисертаційних досліджень, серед захищених робіт відсутні дисертації методологічного плану. Немає ні однієї кандидатської або докторської дисертації, що була б присвячена аналізу предмета політичної науки, методологічних її підстав, об'єкта політичної науки [19, с.56].

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що саме низький рівень розробленості методології політичного аналізу не тільки створює реальні сфери напруженості між політологами традиційної академічної школи й новою генерацією дослідників в особі політичних аналітиків, але й негативно впливає на процес диференціації політичної науки, і відповідних видів науково-прикладної діяльності, інституціоналізації політичного аналізу, не сприяє формуванню необхідних стандартів якості, консолідації професійного етосу, організаційного оформленню політичних аналітиків за науково-галузевим принципом. Якщо, приміром, професійне співтовариство українських політологів має своє організаційне оформлення в особі «Української асоціації політологів» і «Української академії політичних наук», то політичні аналітики в Україні й інших пострадянських країнах поки аморфні й не мають подібного організаційного оформлення.

Хоча, при цьому, як свідчить практика, набирають силу наукові, у тому числі прикладні дослідження в тім же Українському центрі політичного менеджменту й Українському незалежному центрі політичних досліджень й та ін., формуються нові структури, росте їхня кількість і бюджет. Тільки за даними центра ім. Разумкова, річний бюджет 67% подібних аналітичних центрів і так званих «Розумових танків», з урахуванням фактора міжнародної допомоги, ні багато не мало становить від 50 до 300 тис. доларів США [20, с. 14].

Таке ж положення справ з організаційним оформленням політичних аналітиків і на іншому пострадянському просторі. Хоча в тій же Росії, уже довгі роки функціонують не тільки комерційні аналітичні центри, але й інформаційно-аналітичні сектори й експертно-аналітичні відділи й навіть управління на різних рівнях і різних галузях державної влади.

До речі кажучи, і в Україні в жовтні 2004 року створена й в 2006 році затверджена в новій редакції «Головна служба політичного аналізу» у структурі Секретаріату Президента України [Див.:21], а Центр сприяння інституціонального розвитку державної служби України ініціював свій пілотний проект створення так званих груп аналізу політики в центральних органах виконавчої влади. У рамках підготовки до реалізації міжнародного інвестиційного проекту «Twinning» 6 жовтня 2006 року була проведена спеціалізована міжнародна науково-практична конференція «Діяльність груп аналізу політики в державних органах України» [22].

Це була, по-суті, - єдина за всі роки існування пострадянських суспільств, науково-практична конференція міжнародного рівня, що пробила нарешті перший пролом в інформаційно-комунікативній ізольованості вітчизняних аналітиків. Ні до, ні після неї, наскільки нам відомо, не проводилися, як це прийнято звичайно в науковому світі, ні наукові симпозіуми, ні конференції, хоча б у рамках СНД. Основними, традиційними джерелами в системі комунікативних зв'язків політичних аналітиків залишаються, у найкращому разі, локальні семінари фахівців, Інтернет, автореферати дисертацій, учбово-методичні роботи, і, звичайно ж, періодичні видання. Благо, що з 1998 по 2004р. - науковий тип видаваної в Україні літератури виступає домінуючою серед інших видань і становить 73 % від загальної кількості прореферованих з політології видань. Виходять більше 150 журналів і наукових збірників, у яких так чи інакше висвітлюються політологічні публікації, а з 2003-2004 р. почався випуск нових профільних журналів «Політичний менеджмент», «Теорія й практика управління», «Епоха» та інші [17, с.75 78].

Однак на сьогодні немає поки спеціалізованих періодичних видань із проблем політичного аналізу. Іноді, цей недолік певною мірою компенсують публікації журналів «Pro et contra», «Експерт», але проблема випуску спеціалізованого журналу, як найважливішого атрибута інституціоналізованої наукової галузі знання, залишається. Така ж ситуація і в Росії. Нові видання, що там з'явилися, «Вісник аналітики», «Аналітичні записки», у силу зазначених вище причин,

найімовірніше розділять долю журналу «Влада», що теж планувався до випуску із претензією на політичну аналітику, але, як показав час, не зміг відповідати цьому статусу.

У підсумку, проведене нами дослідження дозволяє зробити такі узагальнюючі висновки.

На відміну від західноєвропейських країн, і тим паче США, де цей процес почався переважно з середини 20 століття, процес інституціоналізації політичного аналізу, як наукової й навчальної дисципліни в пострадянському суспільстві, збігся із загальним початком інституціоналізації політичної науки в 90-ті роки ХХ століття й здійснювався паралельно, з формуванням понятійного апарата й методології всієї системи політологічного знання.

Об'єктивною причиною такої паралельності процесів інституціоналізації стала відсутність національної (державоцентричної) частини теоретичної основи політичної науки пострадянського суспільства, що не тільки в нашій, але й у будь-якому конкретному суспільстві, завжди виступала й виступає визначальною, складовою у становленні будь-якої профільної прикладної науки, а в цьому випадку - політичного аналізу.

Короткий строк, що пройшов після початку офіційного відліку інституціоналізації політичного аналізу в пострадянському суспільстві, дозволив ученим здійснити по-суті переклад західних, у першу чергу американських, методик політичного аналізу, до того ж не без істотних вад (чого тільки коштує термінологічна плутанина), і створити необхідні робочі програми та учбово-методичні матеріали у вигляді опублікованих, переважно перекладних, навчальних посібників і курсів лекцій. І тим самим, знову ж, тільки впритул наблизитися до необхідності розробки методологічних підстав політичного аналізу на рівні монографічних досліджень, яких на превеликий жаль поки немає.

Певною мірою, успішному рішенню цих завдань сприяли, і сьогодні сприяють накопичені аналітичні традиції й відповідний кадрово-аналітичний потенціал вітчизняного суспільствознавства. Однак, істотного позитивного перелому в теоретико-методологічних розробках і в становленні нового виду соціально-професійної діяльності, тим більше його масовості й якості виконання аналітичних робіт, виявити в процесі дослідження не вдалося. Як не вдалося також виявити, через їх відсутність, тісних професійних зв'язків між давно практикуючими аналітиками старої радянської школи й новою генерацією політичних аналітиків з університетського середовища

– необхідних у цьому випадку ознак завершеності процесу інституціоналізації політичного аналізу як наукової й навчальної дисципліни.

Разом з тим, як нам удалося встановити, основними проблемами, що блокують цей процес у пострадянському суспільстві є: по-перше, низький рівень розробленості методологічних підстав політичного аналізу, що не тільки негативно впливає на природний процес диференціації й спеціалізації політичної науки й існуючих видів науково-прикладної діяльності, але й не сприяє формуванню необхідних стандартів якості, консолідації професійного середовища, організаційному оформленню політичних аналітиків

Тому другою, важливою проблемою, що негативно впливає на процес інституціоналізації політичного аналізу, є відсутність організаційно оформлених структур і асоціацій політичних аналітиків, створених за науково-галузевим принципом, оскільки без таких організаційних форм неможливий ні повноцінний розвиток наукової галузі знання, ні ефективний вплив політичних аналітиків на розвиток реальних політичних процесів у суспільстві.

І, нарешті, третьою, не менш важливою проблемою, є відсутність налагоджених комунікативних зв'язків політичних аналітиків з вітчизняними й закордонними колегами по аналітичному цеху. Або, інакше кажучи, відсутність сталих соціально-психологічних механізмів, що забезпечують стійкість і стабільність самого нового виду соціально-професійної діяльності політичних аналітиків – найважливіших представників повністю інституалізованої наукової галузі знання й професійної діяльності.

Таким чином, зазначені невирішені проблеми свідчать про незавершеність процесу інституціоналізації політичного аналізу як наукової й навчальної дисципліни в пострадянському суспільстві, а отже й незавершеності самого процесу інтеграції цього виду соціально-професійної діяльності в існуючу конкретну структуру функціонуючих виробничо-економічних відносин, зусіма наслідками, що впливають звідси. А саме: нормативно не зафіксованим статусом, низьким рівнем затребуваності політичних аналітиків і продуктів їхньої праці в суспільстві, і, як наслідок - порочною практикою, що зберігається, прийняття політичних рішень.

1. Юрчишин В. Экономические перспективы 2007-го и риски государственной экспансии // Зеркало недели.-13 января 2007.-

№1-с.7. 2. Симонов К.В. Политический анализ: Учебное пособие. - М: Логос,2002.-152с. 3. Ахременко А.С. Политический анализ и прогнозирование: учеб. пособие – М.: Гардарики, 2006-333с.; Баронін А.С. Аналіз і прогноз у політиці та бізнесі: Курс лекцій. – К.: Вид. Паливода А.В., 2005 - 128с.; Коваленко А.О. Політичний аналіз і прогнозування. – К.: Наук. Світ, 2002.-201с.; Телешун С.О., Баронін А.С. Політична аналітика, прогнозування та політичні консультації – К.: Видавець Паливода А.В., 2001.-111с.; Туронок С.Г. Политический анализ. – Курс лекций. М.: Изд-во Дело, 2005-360с. 4. Баронін А.С. Аналіз і прогноз у політиці та бізнесі: курс лекцій. – К.: Вид. Паливода А.В.,2005-128с. 5. Амелин В.Н. Дегтярев А.А. Опыт развития прикладной политологии в России // Полис – 1998 №3.-с.157-178. 6. Социологическая энциклопедия: В 2Т. Т.1/ Национальный общественно-научный фонд / Рук.науч.проекта Г.Ю.Семигин; гл.ред. В.Н. Иванов. – М.: Мысль, 2003.-694с. 7. Большой социологический словарь (Collins) Том 1 (А-О): перевод с англ. -М.: Вече, АСТ.,1999-544с. 8. Ахременко А.С. Политический анализ и прогнозирование: Учебюпособие.-М.:Гардарики,2006.-333с. 9. Николко И.В. Институционализация политической науки в Украине: анализ периодических изданий//Политическая наука в Украине: становление и перспективы. – Симферополь,2002.-с.40-52. 10. Пляйс Я.А О генезисе, предмете и современном состоянии политической науки в России//Вестник Московского университета. Сер.12.Политические науки.-2005.-№1.с.9-32. 11. Гаджиев К. Сравнительный анализ систем обучения политологии в США, Франции, Великобритании и России//Alma mater-1998-№4.-с.38-42. 12. Дегтярев А.А. Политический анализ как прикладная дисциплина: предметное поле и направление развития // Полис.-2004.-№1.-с.154-168. 13. Сергеев А.В. Предвидение в политике. М.,1974; Кокошин А.А. Прогнозирование и политика: методология, организация и использование прогнозирования во внешней политике США. М.,1975; Мелихов С.В. Количественные методы в американской политологии. М.,1979; Николаевский Н.Ф. Духовное и творческое лицо инженерного коллектива.- Харьков: Прапор, 1970:-118с. 14. Боришполец К.П. Методы политических исследований: Учеб. Пособие для студентов вузов. - М.: Аспект Пресс, 2005.-221с. 15. Тертичка В. Аналіз державної політики і політологія // Політичний менеджмент. – 2004 №6. – с.3 – 22. 16. Тертичка В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні. – К.: Основа – 2002.-730с. 17. Кочубей Л. Політологічні дослідження в Україні. Аналіз

документального потоку 1998-2004рр// Віче – 2005. - №2. – с.74-78. **18.** Тягло О. Українська наука про політику. Спроба оцінки потенціалу // Політичний менеджмент – 2004. -№1. – с.3-18. **19.** Муляр В.І., Венгерська В.О. Аналіз докторських і кандидатських дисертацій, захищених в Україні за напрямом „Політичні науки” // Политическая наука в Украине: становление и перспективы. – Симферополь, 2002. – с.53-62. **20.** Національна безпека і оборона. – 2003. - №10. с.14. **21.** Урядовий кур’єр. – 2006. - №188. – 7 жовтня. **22.** Урядовий кур’єр. – 2007. - №1. – 13 січня.